

Гуманна педагогіка не відразу дасть результат, але необхідно вірити. Хто вірить, тому приходять ідеї, творчість, натхнення... Наше терпіння, турбота, оптимізм, віра створюють з дитини Людину. У справжніх вчителів - посмішки, світлі обличчя.

Є три заповіді сутності гуманної педагогіки:

- вірити в дитину, її безмежність...
- вірити в себе, у свою учительську іскру, «Я—вчитель від Бога».
- вірити у велику силу гуманної педагогіки.

Отже, основні принципи гуманної педагогіки великих гуманістів є сьогодні складовою гуманно-особистісного підходу в освітньому процесі. Знання їх, використання у педагогічній діяльності створює кращі можливості для реалізації завдань Нової української школи, бо НУШ – це школа, до якої приємно ходити учням. Тут прислухаються до їхньої думки, вчать критично мислити, не бояться висловлювати власну думку та бути відповідальними громадянами. Гуманізація навчального спілкування, домінування діалогу, стимулювання внутрішньої активності учнів, ситуації вільного вибору, природність і щирість учительських слів і жестів є обов'язковими умовами повноцінного навчання, виховання і розвитку кожної дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Амонашвілі Ш.О. Школа життя. Хмельницьк: Подільський культурно-просвітницький центр ім. М.К. Реріха, 2002. 170 с.
2. Гуманізм — визначальний принцип життєдіяльності особистості й людської спільноти. URL: <http://www.info-library.com.ua/books-text-4041.html>
3. Захаренко О.А. Слово до нащадків. Київ.: СПД Богданова А.М., 2006. 216 с.
4. Ілляшенко В. Гуманістична педагогіка Ш.О. Амонашвілі. URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/13955/1/43.pdf>
5. Коршак Я. Виховання серцем. URL: <https://tronkablog.wordpress.com/2011/05/03/януш-корчак-виховання-серцем/>
6. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). 10–22 с.
7. Сковорода Григорій. Твори: У 2 т. – 2-е вид. Т. 2. Київ: Обереги, 2005. 480 с.
8. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в 5-ти томах. Київ: Радянська школа, 1976.
9. Сухомлинський В.О. Сто порад учителям. Київ: Радянська школа, 1988.

Н.М. Опалко,

учитель початкових класів Черкаської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №32 Черкаської міської ради

ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

*Читання — це віконце,
через яке діти бачать і пізнають світ і самих себе.*

В. О. Сухомлинський

Відповідно до концепції Нової української школи першочергову роль у прискоренні освітніх змін відіграє методична підтримка вчителя в питаннях переходу від знаннєвої освітньої парадигми до компетентної. Читацька компетентність, про яку йтиметься у статті, не входить до переліку ключових компетентностей, визначених Законом України «Про освіту» і вимогами Нової української школи, але вона є складником інших ключових компетентностей, а саме: «вільне володіння державною мовою», «спілкування рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами», «навчання впродовж життя» та інших, де взаємодія з текстовим матеріалом є критично важливою. Крім того, читацька компетентність може розглядатися як предметна компетентність. У провідному освітньому документі – Державному стандарті початкової освіти термін «читацька компетентність» не вживається, але використаний термін «читання з розумінням» як назва наскрізного вміня, яке є складником усіх ключових компетентностей.

Сьогодні важливими є не тільки **формування читацької компетентності, а і становлення читача**, який творчо і повноцінно осягає літературне надбання покоління, уміє працювати з текстом, сприймати художній твір як мистецтво слова.

Найважливіше завдання початкової школи – навчити дітей учитися, а це неможливо без уміння читати і працювати з книжкою. Ще В. Сухомлинський радив учителям початкових класів: «Читання як джерело духовного збагачення не зводиться до вміння читати; з цього вміння воно тільки починається. Дитина може читати вільно, безпомилково, та книжка — це часто буває — не стала для неї тією стежиною, що веде до вершини розумового, морального та естетичного розвитку. Вміти читати — означає бути чутливим до змісту й краси слова, до його найтонших відтінків. Тільки той учень «читає», у свідомості якого слово вирає, тріпоче, переливається барвами й мелодіями навколишнього світу. Читання — це віконце, через яке діти бачать і пізнають світ і самих себе. Воно відкривається перед дитиною лише тоді, коли поряд з читанням, одночасно з ним і навіть раніше, ніж вперше розкрита книжка, починається копітка робота над словом, яка повинна охоплювати усі сфери активної діяльності, духовного життя дітей — працю, гру, спілкування з природою, музику, творчість». Адже саме читання рідною мовою є могутнім засобом виховного впливу на свідомість учнів: воно долучає їх до скарбниць народної духовності і культури, літературних надбань українського народу

і народів світу, сприяє моральному та естетичному розвитку особистості.

Аналіз науково-методичної літератури свідчить, що ґрунтовні та принципово нові підходи до формування читацької компетентності молодших школярів досліджували багато науковців.

Суттєво вплинули на розвиток читацької культури школярів дослідження відомих педагогів та психологів: К. Ушинського, А. Макаренка, В. Сухомлинського, П. Каптерева, А. Виготського, Д. Ельконіна та інших. А проблему розвитку навичок читання розглядали такі науковці і методисти, як І.Т. Федоренко, І.Г. Пальченко, В.М. Зайцев, О.Я. Савченко, Н.Ф. Скрипченко, В.Б. Едігей. О.Я. Савченко наголошувала на необхідності комплексного підходу до вдосконалення і розвитку усіх якостей читання, бо «Усвідомленість залежить від правильності і виразності читання, правильність – від темпу, рівня усвідомленості, а виразність відображає всі якості навички читання». В.Б. Едігей підкреслював, що читання потрібно розмежовувати на прочитування й усвідомлення прочитаного. Він наголошував на тому, що треба більше приділяти уваги прочитуванню, бо «саме тут закладаються ті здібності, які дозволяють не просто прочитати, а й запам'ятати прочитане, аналізувати. Проблема в тому, щоб зробити прочитане цікавим, привабливим не набридливим і полюбити магію перетворення суми символів в образ».

У типових навчальних програмах Нової української школи передбачено формування в учнів початкових класів повноцінної навички читання, умінь самостійно обирати й опрацьовувати тексти різних видів, висловлювати власне ставлення до прочитаного, сприймати художній текст як засіб збагачення особистого емоційно-чуттєвого, соціального досвіду, користуватися раціональними прийомами пошуку потрібної інформації в різних джерелах, працювати з інформацією в різних форматах, застосовувати її в навчально-пізнавальних, комунікативних ситуаціях і практичному досвіді.

Особливе місце у формуванні читацької компетентності відіграють уроки української мови, зокрема читання. Значущість цих уроків полягає в тому, що на них у комплексі вирішуються як навчальні, так і виховні завдання: формуються мовленнєві уміння і навички, повноцінне сприймання, розуміння та відтворення художніх, науково-пізнавальних текстів; відбувається розвиток емоційної і чуттєвої сфери учнів, образного мислення. Саме на уроках української мови є найбільше можливостей для формування в учнів морально-етичних уявлень і почуттів та для збагачення соціального досвіду.

Безперечно, кожен із завдань має свої конкретні шляхи реалізації, але вирішується у взаємозв'язку з іншими у процесі всієї роботи на уроках української мови.

Передумовами оволодіння читацькою компетентністю є достатньо сформована навичка читання молодшого школяра, індивідуальні здібності та інтерес до читання літературних творів.

У методичному аспекті читацька компетентність молодшого школяра – це володіння комплексом читацьких знань, умінь і навичок, ціннісних ставлень учнів, які надають йому можливість свідомо здійснювати пошук книг, відбір інформації для вирішення навчально-пізнавальних завдань і виявляються у процесі сформованості повноцінної навички читання, розуміння текстів різних жанрів, обізнаності з колом читання (доступного дітям цього віку), сформованості особистісних ціннісних суджень щодо прочитаного.

Рівень сформованості читацької компетентності свідчитиме про готовність випускника початкової школи до повноцінного сприйняття складніших за художньою формою і змістом літературних творів, засвоєння літературознавчих термінів в основній школі.

Дбаючи про високий рівень знань своїх учнів, у своїй роботі намагаюся використовувати такі форми і методи навчання, які б викликали у дітей цікавість до навчального матеріалу та бажання вчитися.

Щоб учні початкових класів мали можливість ефективно й якісно засвоювати програмовий матеріал, щоб їм цікаво було вчитися, на уроках української мови я застосовую дидактичні ігри та ігрові моменти, цікаві завдання та вправи. Адже гра є основною діяльністю дитини в молодшому шкільному віці та перша можливість проявити себе, самовиразитись і самоствердитись.

З допомогою дидактичних ігор та вправ я намагаюся зробити будь-який навчальний матеріал захоплюючим, викликати в учнів глибоке задоволення, створити радісний робочий настрій і добрий емоційний фон, полегшити процес засвоєння знань. Саме завдяки ігровим формам на уроках української мови мені вдається залучати пасивних учнів до систематичної розумової діяльності, давати змогу дітям відчувати успіх, вірити у свої сили.

До кожного етапу уроків підбираю цікаві, доступні дидактичні ігри, які мають пошуковий характер та містять різні види діяльності учнів. На власному досвіді переконалася: гра корисна тоді, коли органічно переплітається із серйозною, наполегливою працею, тобто вона повинна не відволікати уваги від навчання, а спонукати до інтенсивної розумової праці.

Від уроку до уроку я змінюю сюжети та ігрові ситуації. Та незмінною залишається владна сила перлин народної творчості, жартівливі пісеньки, скоромовки, лічилки, загадки. Тоді у дітей народжується почуття захоплення красою мови рідного слова.

Методи організації мовленнєвих та ігрових ситуацій обираю відповідно до мети етапу уроку. Ознайомлюючи з новим звуком, буквою, використовую для молодших школярів спеціально дібрані тексти, які поєдную з малюнками чи грою. Такі тексти допомагають дітям відчутти живописну роль звука у мовленні, виділити його ознаки (за способом артикуляції, участю голосу).

Наприклад:

Зима морозяна надворі.

Замети білі на землі.

Зоріють в небі ясні зорі.

Заснули зайчики малі.

(Н. Забіла)

2. Заєць зілля з'їв у Зіни,

Захотів заїсти сіном.

Зіна зойкнула у сінях:

Де ж узяти зайцю сіна?

Завдання:

Який звук найчастіше звучить у тексті? У яких словах ви його чуєте? Поділіть слова на склади. Назвіть послідовно звуки у кожному складі. Побудуйте модель слова.

Учні перших класів швидко запам'ятовують тексти у підручниках і часто читають слова по пам'яті, не усвідомлюючи при цьому, які саме звуки зливаються у склади. Тому особливу увагу я надаю роботі з деформованими текстами, побудові складів, слів, зіставленню їх за звуковою будовою та значенням. Цікаві ігрові та казкові сюжети тут є засобом незвичайної постановки завдань. Завдяки таким завданням можна запобігти і втомлюваності дітей. Щоб не знижувалася дитяча допитливість під час уроку, намагаюся підтримувати у класі бадьорий, працездатний настрій за допомогою методу незвичної постановки завдань.

Наприклад:

Гра «Чарівна квітка»

На малюнку – квітка. Під малюнком написана буква «з», на пелюстках – літери «е», «и», «а», «о», «і», «у».

Завдання:

Розгляньте чарівну квітку. Тут живе літера «З» зі своїми подругами «е», «и», «а», «о», «і», «у».

Прочитайте їхні імена. якщо «З» стане поруч із кожною, то утвориться склад. Прочитаймо їх разом

Гра «Знайди зайве слово» (для формування уявлень про спільнокореневі слова (без уживання термінів).

Показую малюнок: котик – у центрі, а внизу сірі мишки.

ліз	казати
ліс	розказати
лізти	переказувати
злізти	косити
перелізти	відказати

Котик Мурчик прийшов не просто так. Він незвичайний котик. Ловить не мишок, а склади і слова, та не прості, а слова – родичі!

Прочитайте пошепки слова у 1 стовпчику. Яке з них тут зайве? (Ліс). Чому? Яка частинка однакова в усіх інших словах? Прочитайте пошепки слова другого стовпчика. А тут яке зайве? (Косити). Так, це слово не є родичем. Яка однакова частина об'єднує слова-родичі? (Каз).

Гра «Акула»

При читанні тексту навмисне не дочитую слова в реченні, їх ніби проковтнула «акула». Учням потрібно відшукати і прочитати речення правильно.

Гра «Зайчик»

Учень читає текст, «перестрибуючи» через одне слово. Однокласники слідкують. «Мисливець» (хтось із учнів) називає пропущені слова.

Гра «Лейджер»

Учень називає лише перші склади слів у якомусь реченні. Всі відшукують шифроване повідомлення і читають правильно.

Велику увагу на уроках я приділяю вправам на постановку артикуляції та розвиток дихання, так як у багатьох дітей спостерігається недостатня розвиненість артикуляції для чіткої вимови окремих звуків, особливо [р], [л], [с], [ш], [ф], [ж], [ч], [к], [п], [ц] та сполучень із ними. Це істотно погіршує техніку читання. Для подолання таких недоліків практикую такі дихальні вправи:

швидко і глибоко вдихнути носом із наступним тривалим і спокійним видихом через рот, повільний видих на звуках [ф], [с], [ш] та інших під лічбу;

вимова складів із чергуванням звуків [р – л], [с – ш], [з – с] спочатку пошепки, а потім голосно, повільно, швидко.

[З – С]

СА	ЗИ	СЮ	ЗА	СИ	ЗЮ
ЗО	СІ	ЗЄ	СО	ЗІ	СЄ
СУ	ЗЕ	СЯ	ЗУ	СЕ	ЗЯ

[Р – Л]

РИ	ЛА	РЮ	ЛИ	РА	ЛЮ
ЛІ	РО	ЛЄ	РІ	ЛО	РЄ
РЕ	ЛУ	РЯ	ЛЕ	РУ	ЛЯ

[С – Ш]

ША	СИ	ШЮ	СА	ШИ	СЮ
СО	ШІ	СЄ	ШО	СІ	ШЄ
ШУ	СЕ	ШЯ	СУ	ШЕ	СЯ

• читання групи слів, речень або частини вірша на одному диханні можна провести у вигляді гри «Хто більше?»:

• систематичне проказування скоромовок у різному темпі (П – повільно, Н – нормально, Ш – швидко).

Ішов Прокіп- кипів окріп,
Прийшов Прокіп – кипить окріп,
Як при Прокопові,
Так і при Прокописі,
І при Прокопенятах.
промовляння чистомовок:
Ча-ча-ча – вкусити калача.
Ач-ач-ач – летить пугач.

Че-че-че – вуглинка пече.

Чо-чо-чо – смачне лечо.

Чі-чі-чі – котик на печі.

Чу-чу-чу – нікуди не втечу.

Чи-чи-чи – лопату беручи.

Завдяки підібраним скоромовкам і віршикам не лише налагоджується дихання, а й поліпшується артикуляція окремих звуків, наприклад, [с], [ч], [ж], [ш].

Слоненятко, слон, слониха

Співають пісню стиха.

До пісень вони охочі,

Співають навіть серед ночі.

Черепаша чепурилась,

Чисто вмилась, нарядилась.

На гостини поспішала,

Але в гості не попала.

Журавель шукає броду –

Жабенятко – скік у воду.

Жук до жаб: жу – жу – жу!

Журавлеві розкажу.

Мишка має мишенят,

Кішка має кошениат.

Ходить кішка тихо – тихо,

Мабуть, мишкам буде лихо.

Для розширення кута зору часто пропоную учням такі вправи:

1) словесні піраміди

Сад	ліс
Сади	пуща
Садок	лісок
Садіння	діброва
Садівник	переліс

2) читання таблиць для утворення складів;

3) читання згори донизу, фіксує погляд на вертикальній лінії;

4) читання гнізд споріднених слів:

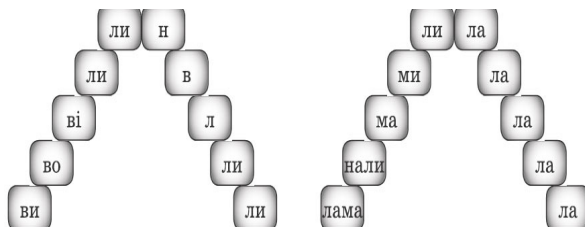
ліс
ліси
лісок
лісова
лісочок
лісник

5) читання різних за структурою слів:

весело
сонечко
красиві
листок
співали
вишні

Складові пірамідки дають змогу учням читати склади та слова, розміщені по краях пірамідки, розширюючи таким чином кут зору.

При ознайомленні учнів із темами «Синоніми» та

«Антоніми» пропоную виконати такі вправи:

Гра «Знайди пару»

Подано два стовпчики слів. Треба прочитати і знайти пару до кожного слова.

«Слова – друзі» (синоніми):

<i>Робота</i>	<i>Школяр</i>
<i>Дорога</i>	<i>Хата</i>
<i>Будинок</i>	<i>Праця</i>
<i>Учень</i>	<i>Шлях</i>
<i>Відважний</i>	<i>Холонуті</i>
<i>Веселий</i>	<i>Спокійний</i>

<i>Пухкий</i>	<i>Іти</i>
<i>Мирний</i>	<i>Хоробрий</i>
<i>Мерзнути</i>	<i>М'який</i>
<i>Крокувати</i>	<i>Радісний</i>
«Слова – вороги» (антоніми):	
<i>Ніч</i>	<i>Широкий</i>
<i>Початок</i>	<i>Знайти</i>
<i>Холод</i>	<i>День</i>
<i>Вузкий</i>	<i>Тепло</i>
<i>Забути</i>	<i>Кінець</i>
<i>Сміятися</i>	<i>Холодно</i>
<i>Говорити</i>	<i>Плакати</i>
<i>Низький</i>	<i>Високий</i>
<i>Тепло</i>	<i>Мовчати</i>

Для розвитку оперативної пам'яті, пильності зору та уваги пропоную до уваги учнів **такі вправи**: прочитати слова і визначити у них спільну буквену частину або букви, якими відрізняються.

гр им	ма к
р іка	ра к
з орі	та к
Р іта	ла к
р іжу	ба к

Гра «Знайди пеньок»
(Слова показую на кілька секунд)

КИТ	ЛИС	НІС
КИТ	ЛИС	НАС
КІТ	ЛИС	НІС
КИТ	ЛІС	НІС

Гра «Знайди помилку»

Зима – січень.
Весна – березень.
Літо – травень.
Осінь – вересень.

Гра «Знайди слова у слові»

	Вокзал	
	123456	
456	654	3245
зал	лаз	коза

Дуже часто учні, читаючи текст, зустрічаються з важкими для вимови словами, зупиняються, намагаються повторити кілька разів. Вони втрачають час, логічний зв'язок слів, знижують темп читання. Тому для подолання регресії пропоную **такі вправи**:

1. «Буксир».

Учні читають парами. Один читає, а другий веде указкою вперед на одне слово.

2. «Сам читач і сам ведучий».

Учні лінійкою закривають прочитане слово, щоб погляд не повертався до прочитаного.

Важкі слова записую на дошці, аналізую разом з учнями, даю змогу прочитати їх кілька разів уголос.

Слабшим учням раджу ритмічно постукувати олівцем чи ручкою в ході читання.

Моїм учням подобаються вправи на вироблення навички швидкого читання:

Багаторазове читання уривка (за певний час).

3. Читання тексту «Бджілка».

Вчитель говорить: «Бджілка – у вулику», діти читають тихенько. Коли звучать слова: «Бджілки вилетіли!», діти читають голосно.

4. «Вовк і заць».

Беруть участь двоє учнів. Перший починає читати, а другий продовжує після того, як перший опанує 1 речення і намагається його наздогнати.

Звичайно, за один урок всі ці вправи і прийоми читання застосувати неможливо, тому добираю найбільш вдалі і доцільні для окремо взятого уроку.

5. «Читання скоромовкою».

Певну частину тексту учні читають скоромовкою (дуже швидко), але добре запам'ятовуючи та відтворюючи зміст прочитаного

6. Читання «Хвилею»

Діти читають слова з різним темпом та силою голосу:

- повільно й тихо;
- швидко й тихо;
- швидко й голосно;
- повільно п пошепки;
- повільно й голосно

Як зробити читання справді цікавим для маленьких школярів? Я постійно задумуюся над цим і намагаюся пропонувати учням цікаві для них **завдання і вправи**:

1) під час дистанційного навчання щоденно спілкувалася з дітьми в чаті. Мої учні читали діалоги із задоволенням; особливо ті, які побудовані у вигляді чату соціальної мережі. А потім на уроках вони залюбки складали і свої «чати», де розповідали цілі цікаві історії;

2) гра «Розвідники», яка розвиває уважність під час читання. Пропоную учням порахувати, скільки разів у тексті зустрічається слово «школа», «зима» і т. д. Інколи я пропоную порахувати кількість слів, яких взагалі немає в тексті. Крім розвитку фотографічної пам'яті, така вправа допоможе дітям звикнути до читання у формі гри.

3) гра «Реклама». Після прочитаного оповідання, казки, вірша пропоную учням зробити рекламу, вигадати продовження або початок. Особливо такі завдання важливі для дітей, які вже люблять читати. Вони допоможуть зберегти зацікавлення і спонукатимуть до власної письменницької творчості.

4) пропоную учням написати відгук на прочитаний твір, скласти тестові завдання, пов'язати прочитане з власним життєвим досвідом.

5) вправа «Щоб речення зрозуміти — слова треба розділити»

СОНЦЕЯСНЕЄВСТАЄБУДЕДЕНЬГАРЯЧИЙ.
БДЖОЛАМАЛААЙТАПРАЦЮЄ.

6) вправа «Покажу словечко — знайдіть його містечко»

Прочитати уважно текст. Знайти речення, в якому є слово, що написано на дошці.

7) вправа «Склади слова з літер слів»

Шкарпеточка (рак, перо, шпак, точка, пара, Петро, карточка...);

горошиночка (гора, шина, шинок, риночка, корч, нори, шир...);

снігопад (нога, погін, ніс, сіно, дно, піна, сніг, сніп...).

8) вправа «Знайди закінчення»

Прочитати подані слова. Поміркувати, які закінчення можна додати до них. Чому?

Гарн... пісня біл... гуска
яскрав... сонечко дружн... учні.

9) вправа «Кожній букві — своє місце»

Назвати подані літери, поміркувати. Переставити їх так, щоб вийшло знайоме тобі слово.

ГИНАК (книга) РУЖЛАН (журнал)
КАВІТЛИС (листочок) ТАЗЕГА (газета)

Вагомих результатів щодо формування читацької компетентності молодшого школяра можна досягти завдяки і тісній співпраці з батьками. Щоб дитина хотіла читати, вона має побачити, що її батьки теж читають і що їм це читання приносить задоволення. Дуже часто, що не батьки обирають дітям літературу, а діти самі показують, яку книжку будуть читати. У першому класі доцільно проводити багато роз'яснювальних занять, індивідуально надавати консультацію батькам, як навчити дітей читати, що треба робити, аби діти полюбили читання; прислухаюсь до потреб кожної сім'ї.

І хоч ця праця вимагає від учителя великих зусиль, вона дуже швидко приносить бажані результати.

Дуже важливо, щоб книга ввійшла в життя дитини якомога раніше, тому що вона є незамінною

щодо формування уваги, зосередженості, виховання душевності, моральності. Від учителя початкових класів значною мірою залежить, чи полюблять діти читання, чи залишаться байдужими до літератури, чи стануть вони друзями книги і постійними її читачами, таким чином здобуваючи широту кругозору, міцні знання.

Починаючи з 1 класу я намагаюся не лише навчати учнів читати, а й виховую бережне ставлення до книги як до джерела знань. Тільки – но учні ознайомляться з буквами, починаю читати з ними художню літературу. Спочатку включається в цю роботу невелика група класу. Із кожним днем їх стає більше, і на кінець 1 класу не знаходиться жодного, хто б не приносив на уроки додаткову літературу до заданої теми.

Цікавою формою роботи є проведення бібліотечних уроків. Починаючи з 1 класу, такі заняття проводяться 2-3 рази на рік. Спочатку першокласники лише ознайомлюються зі шкільною бібліотекою, у них формується саме поняття «Бібліотека - місце, де зберігаються книги». Поступово вони вчаться почуватися тут господарями. Центральну роль на таких уроках відіграє бібліотекар школи. У цікавій і доступній формі він розповідає про історію створення книги, проводить літературні ігри, допомагає організувати свята.

Бібліотекар разом із найактивнішими читачами вчить школярів берегти книгу, правильно користуватися нею. Бібліотечні уроки тісно пов'язані з позакласним читанням.

Таким чином, діти легко орієнтуються в книзі, уміють відшукувати додаткову літературу до уроків, правильно називати автора, художника. Книга стає потребою для дитини, а інтерес до читання не втрачається і в наступних класах.

Вважаю, що саме від учителя початкових класів значною мірою залежить, чи полюблять діти читання або залишаться байдужими до літератури, чи стануть вони друзями книги і постійними її читачами, таким чином здобуваючи широту кругозору, міцні знання, чи «знайдуть» самих себе, чи стануть Людиною у сьогоденному складному і багатогранному житті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Сухомлинський В. Серце віддаю дітям: Книжка у духовному житті дитини. Київ: Радянська школа, 1969. 246с.
2. Старагіна І. П., Терещенко В. М., Панченков А. О. Нова українська школа: розвиток читацької компетентності в учнів початкової школи в системі інтегрованого навчання : навчально-методичний посібник. Харків : Соняшник, 2020. 176 с., іл.
3. Ткаченко П.І. Вправи з розвитку навичок швидкого читання (1–2-й класи). URL: <https://journal.osnova.com.ua/article>.
4. Презентація з літературного читання «Робота над художнім твором». URL: <https://vseosvita.ua/library/prezentacia-z-literaturnogo-citanna-robot-a-nad-hudozhnim-tvorom-148700.html>

Т.Л. Гавриленко,

вчитель-логопед дитячого відділення комунального некомерційного підприємства «Черкаський обласний психоневрологічний диспансер Черкаської обласної ради»

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ СТАНОВЛЕННЯ ДИТЯЧОГО МОВЛЕННЯ

Здатність оволодіння мовленням народжується тільки в процесі активної взаємодії із зовнішнім світом та спілкуванні з людьми. Перша, основна та майже головна функція мови – комунікативна та соціалізуюча. Спочатку дитина чує коментарі батьків з приводу його дій і відчуттів, вона пов'язує слова батьків зі своїми діями. Далі дитина сама хоче якось впливати на батьків, повідомити їм про свої бажання і відчуття. Чим активнішим чином дитина взаємодіє зі світом, тим більше у неї розвивається мова. Активність при цьому теж повинна бути специфічною - вона повинна бути у значній мірі комунікативною. Наприклад, маленька дитина повинна просити про допомогу, словесно повідомляти про свої бажання, в неї має бути сформована навичка спільної уваги (привертати увагу оточуючих, ділитися своїми враженнями: «Дивись, літак летить») – це і є комунікація. Комунікативна діяльність дитини дуже сильно залежить від батьків. Від того, яке вони надають їй значення, від того, чи розмовляють вони з дитиною, чи залишають вони їй простір для комунікативної активності. Тревожно спостерігати

за дитиною, яка бажає спілкування, а дорослий в той час листає сторінки гаджета або спілкується в соціальній мережі з друзями. Якщо дитині вже два, а тим більше три роки, а батьки все ще продовжують ставитися до неї як до немовляти, намагаються вгадувати і попереджати всі її бажання, не чекаючи від неї ніяких зусиль, то мотивація до говоріння у дитини знижується. Навіщо їй взагалі говорити, якщо її і так добре розуміють? Наприклад, дитина тільки подивилася в той бік, де знаходиться печиво, батьки вгадують бажання дитини та відразу подають смаколик, аби тільки запобігти негативної реакції з боку дитини. Наступного разу дитина вчинить також, бо в неї не сформована навичка вербального прохання бажаного предмету, а примітивне вимагання чогось, яке не дає результату формування мовлення, нажал, вже закріпилося. **Несформованість навички вербальної комунікації з соціумом знижує рівень взаємодії з оточуючими людьми та залишається примітивною, а взаємодія - пасивною.**

Про вплив гаджетів на здоров'я дитини ми чуюмо чимало. Це, як правило, думка психологів і